ДОРОГА

Ч. 7. ЛИПЕНЬ Р. VI.

...До нас шумить зелений бір
В ліси, поля, до вільних гір...

1 9 4 3

Ми і природа

Іде на мандрівку.

Бір нашіптує йому бойових пісень весняного пробудження, гону, росту, — а листя грає гимни сонцю. Нетрі показують йому тайни боротьби на смерть і життя — за існування. І побіду сильнішого...

Над його леговищем нераз гукає пострах лісу — пугач, повз нього ледве достережною тінню просмикується лис-хижак на лови...

На життєву гру, в якій ставкою життя.

Там віднаходить віру у власні сили.

В. Кархут „На мандрівці".

Велика вага, що її прив'язуємо до близького контакту людини з природою, спирається на одно основне і загальновідоме ствердження: сучасні умови життя більшости з нас, себто життя і праця в місті, доводять до занику деяких основних прикмет людської вдачі, деформують її і роблять її здебільшого непристосованою до якоїнебудь зміни середовища чи умов життя, себто доводять до однобічности.

Ото ствердження — загальновідоме, але вже в висновках із нього помітні великі розбіжності, може навіть у більшості наших товаришів чи знайомих.

Бо для не одного з них все змагання до направи отої „однобічности" зводиться до — вакаційного відпочинку, купелів — і може ще інколи якоїсь невеликої екскурсії.

Такий підхід до справи порушує дійсно одну незвичайно важливу сторінку справи, а саме — справу здоров'я чи сил до цілорічної праці. Але це нам не вистачає. — Бо для нас контакт із природою — це не тільки справа здоров'я, сили чи фізичної тугости, але теж і справа дуже інколи складних психічних переживань.

Часом природа для нас — противник. Противник, з яким мусимо змагатися за кожний шматок пройденої дороги, за кожну каплинку води для спрагнених уст. Мусимо деколи вжити всієї своєї вигадливости, всього досвіду, щоб з того змагання не вийти переможеним. — І в тій боротьбі розвивається не одна з тих прикмет, які в умовах міської — шкільної, бюрової чи лябораторної праці затрачуються.

Деколи знову природа для нас — приятель. У найбільш несподіваному моменті, коли вже хотілось би опустити руки і лягти без сил на землю — прогляне крізь дерева сріблистий струмочок і з кожною каплинкою води входить в нас наново сила, віра в себе і радість життя. А чи ніколи Вам не пощастило рівночасно з першими каплинами дощу і першим громом гірської бурі — знайти захист, де не тільки осталися сухими, але й могли ще вогнище розкласти?

Але не тільки те. Чи вона — противник, чи приятель — вона порушує ще й ті, т. зв. найбільш ірраціональні, частинки нашої психіки — почуття краси. Тут діє вона самою своєю досконалістю, своєю гармонією і пробуджує в нас не одне з того, що присипав пилом дим фабричних коминів.

В тому спільному житті, в якому ми єднаємося з тим, що нас оточує, одного нам не можна — надуживати природи! Правда — крім того завдання, що його має виконати кожна зокрема частинка природи, існує ще мета цілости: допровадити до того, щоб усе розвивалося, досконалилося і йшло вперед. Отже, нічого дивного, що жити повинно передусім те, що краще, лагідніше. Тому теж людині (що в природі є найдосконалішим твором) вільно уживати для свого розвитку те, що їй потрібне. Уживати, але не надуживати. Як селянин косить квіти з травою — то воно має свою ціль, воно потрібне, але як людина, йдучи, стинає ціпком головки квітів чи нищить траву — то це недоцільне, це зловживання своїми правами. І воно так само недоцільне, як недоцільна буває надмірна оборона, напр., тих тварин, що гинуть у наукових лябораторіях на те, щоб своїм життям рятувати пізніше життя хворих людей.

Отого має навчити нас життя в природі, що життя побудоване на принципі доцільности і що деколи треба вміти посвятити менше для більшого.

М. К.

Ріка Брустурка біля Космача.

В. СКОРУПСЬКИЙ.

* *
*

Прилипло сонце до шинелі,
Димить задумане чоло.
На степи настають шрапнелі,
Горить і місто і село.

Ех, юности, — ти арсеналу
Потужний вибух до небес!
Тобі всього в житті замало,
Замало сонця і безмеж.

Ти йдеш. Каміння аж іскриться,
Мов курява, далінь кружля.
Прекрасно ж знати, защо биться
И для кого процвіте земля.

СОНЕТ

Із ночі хмари цілий небозвід
Туманом-тьмою густо заснували
І непроглядною стіною стали
Там, де мав бути сонця ясний схід.

Закрити хочуть нам його прихід,
Щоб ми його не бачили й не знали...
Вони б зате на небі панували
І тьмарили найменший сонця слід.

Так що ж! Не їм змінити невідкличне!
Над нами й ними є ще щось величне,
Яке для всіх створило ніч і день...

Зоря крізь хмари блисне над світанком,
І прийде сонце вслід за синім ранком,
І за собою днину приведе.

Навкруги першої ватри

(Слово, виголошене на одному сокільському таборі).

Таборовики, Ви, що згромадилися накруги першої ватри, —

Ви, що складно з дрібного гілля здвигнули її будівлю, —

Ви, що вперше в житті є свідками й учасниками врочистого горіння ватри, —

і Ви, може, звиклі минулими роками до вечірніх огнів і до всієї романтики таборового життя, —

Ви, всі таборовики, що на наш заклик відгукнулись із різних закутків, з різних міст, перемагаючи часто всякі перешкоди, зійшлися у таборі, як природнім осередку фізичної тугости й духової моці, —

підійміть свого духа на висоту моменту.

Започатковуємо оцим своє дружнє, організоване співжиття у таборі, построєнім нашими попередниками - пластунами.

Табір для нас, це не тільки пробний камінь вартости юнацтва, але це й терен, на якому стрічається і в атмосфері щоденного труду знайомиться, зживається, насичується натхненим поривом вільного життя — молоде українське покоління.

Так... вільне життя... оце є сила, що, свідомо чи несвідомо, тягне, наче правічний інстинкт зграю птиць у вирій, тих усіх, що вірують у ті завдання й високе післанництво, до яких нація готує свою молодь.

Вільне життя... але у карбах дисципліни й оргнізованости, у повсякчасній перемозі над суворою гірською природою, палючим сонцем чи громовицею, безсонними, на стійці проведеними ночами; у перемозі над егоїстичним криком незагартованого організму, що (може) прагне вигод і дозвілля тоді, коли гордий дух зрікається їх без жалю.

Вільне життя — адже ж кілька тижнів символізує його нам жовто-блакитне знамено, розп'яте від ранку до темної ночі над нашими головами.

Вільне життя... Це наші щоденні накази, які ми самі видаємо, та яких самі добровільно слухаємо.

Вільне життя... це наш поклик „свобідно", що його кидаємо шпилям гір, бистрині рік, верховіттям старезних дерев.

— — — — — — — —

Та в оцій хвилині і в інших хвилинах та ситуаціях, що їх створить таборове життя, відчуйте й прийміть як правду, як закон те, що табір — це один із виявів пориву за вільним життям, але вільним життям не одиниці, а всієї спільности.

Інші народи, оформлені у власні держави, цінять високо таборове життя молоді й уважають табори конечним доповненням у всебічнім вихованні молоді. А виразом цього десятки, сотні і тисячі таборів з сотнями, тисячами й міліонами юнаків.

Українська молодь не побиває рекорду ні кількістю таборів, ні численністю учасників у них.

Та проте ми свідомі, що в своїх таборах ми різьбимо свій власний стиль, який стане стилем всього нашого життя, а через нас стилем „молодої епохи".

Коли з усіх усюдів лунають домагання нового, дужого, мужнього, характерного типу українця, коли сучасний поет натхнено диктує нам три прекрасні слова: „одвага... непохитність... чеснота..." — то наші гадки й почування завжди скеровуються сюди, на це місце, де палахкотить полум'яна ватра і в дружнім півколі з відблиском полум'я в очах і серцях стоять юні переємці тяжкого, але почесного і не банального стилю життя.

Слово, дане нишком самому собі: а слабість перетвориться у силу!

Слово, дане собі самому: а зневіра перетвориться у непохитність!

Слово, дане собі самому: тривогу замінить — відвага!

Слово, складене не самому собі, але цілій нації, — а всі наші вузькі й круті шляхи зійдуться в один широкий, сонцем визолочений шлях „до щастя, слави і свободи".

Славкова перемога

Славко мав справді щиру волю читати підручник математики, розуміти, що читає, і затямити. Одним словом — він хотів учитися.

Дістав він „набір" „першу" на останній річній конференції, тепер мусить надробити. — Проклята математика. — Якось давав він собі раду з усіма іншими предметами, тільки з математикою не йшло. А до того за три тижні гімназійні легкоатлетичні змагання, треба б потренувати улюблений скок із жердкою... Славко глянув у кут кімнати. Там стояла довга бамбукова жердка. Він приніс її, щоб хоч у кімнаті час від часу вправляти підхоп на жердці. Це, може, найтрудніше при скоку жердкою, щоб у хвилині, коли добігаємо до ямки і вбиваємо в неї жердку — досунути миттю долішню руку до горішньої і в той час, як тіло з розмаху йде вгору — підтягнутися на руках і перекинутися через лату. І вже побіг Славко думками на спортову площу, побачив себе високо в повітрі над латою... він аж вигнувся, як вуж, уявляючи собі прекрасний скок — почув крики захоплення тисячі глядачів його осягом і перемогою.... Славко мусів силоміць заплющити очі, щоб вирватись від привабливої мрії. Бо цим разом мрія не могла стати дійсністю. Інші вправляють, в його гімназії і в інших... а він — мусить „кувати" цю погану математику. А професор „Котанґенс" ще й каже, що математика — єдина справжня поезія...

А другого дня в сьомій клясі загуло: професор Котанґенс зломив ногу. Не прийшов сьогодні до школи і мусітиме ще бодай місяць пролежати в ліжку. Саме стільки, скільки треба до кінця року. Що буде тепер з поправками? В сьомій клясі було більше таких, що мали відробляти Котанґенсові математичні залеглості. Вони ледве зуміли приховати вдоволення: це ж їх чистий зиск, „перша" вже вписана в каталог, а заступник Котанґенса ачей не буде вимагати того, що обіцяли своєму професорові. І Славкові нагло стала перед очима візія змагань; ще зможе потренувати і стати на старті... і мрія може справдитись. Знову побачив себе на площі. Але ось з'явилась інша хвилина. Це він здає у Котанґенса залеглу партію. Не пішло воно занадто добре, але професор вписав „першу". Славко перейде до восьмої кляси без „сінґля", що так поважно загрожував, але мусить обіцяти, що впродовж місяця вивчить і здасть поправку. Славко обіцяв... хто ж тут не обіцяв би? Але Котанґенс нагло запитав: „Ти пластун?"

— Так, пане професоре, відповів Славко.

— Розвідчик?

— Так, а скоро буду Скобом.

— Отож пам'ятай: беру від тебе пластове слово, що п'ятнадцятого червня зголосишся в мене до поправки.

І Славко дав „пластове слово". Дав, може, легкодушно, бо по правді не вірив, щоб міг дати раду цій клятій математиці. А до того в час самих змагань.

І ось тепер — Котанґенс захворів, не прийде вже цього року до школи, не буде вимагати поправок... Але — пластове слово. „Слово пластуна — слово лицаря. На нього можна покладатись, як на крицю", — мигнуло в думці. Ні, Славко не зломить його: побореться з математикою і стане до іспиту. Почув у собі раптом нову силу від тієї постанови. І вже математика не видалась такою осоружною...

Світило сонце, йшло літо і повітря дрижало від спеки. На спортовій площі рух... А Славко „кував, кував"...

Коли п'ятнадцятого червня дзвонив до помешкання грізного професора, билось йому серце аж під горло. Увели його в кімнату хворого. Котанґенс здивовано підвів очі.

— Ти, Ярославе?

— Я, пане професоре, мав зголоситися сьогодні до поправки.

Професор мовчав довгу хвилину. Славко, наче засоромлений, спустив очі вниз; раптом здалося йому, що все, що вивчав з таким трудом, — кудись розвіялось.

— Ти справді прийшов здавати?

— Так, пане професоре, — я дав слово.

Котанґенс знову хвилину глядів Славкові в очі. „Дякую тобі", — сказав і простягнув йому руку. — Я вірю, що ти вивчив, не буду тебе питати, хворий, мені важко".

Славко зірвався: „Пане професоре, я дуже прошу мене питати".

— Дуже просиш?...

І почався іспит. Обом було дивно, що Славко стільки вивчив. Він наче тепер щойно почав розуміти математику.

Другого дня були міжгімназійні змагання. На старті скоку жердкою не було Славка. Амбіція не дозволила ставати до змагань так цілком без тренінґу. Він тренуватиме літом, а восени стане до краєвих змагань. І переможе.

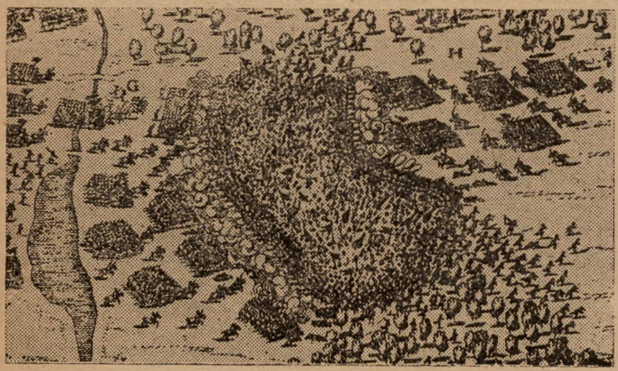
Стояв, спертий на огорожу, і дивився на скоки. Бачив, як змагалися його товариші, як перемагали. Але він почував, що виграв кращі змагання: змагання з самим собою, за юнацьку честь...

Володимирко.

КОЗАЦЬКИЙ ТАБІР

Запорізьке військо добуло собі особливу славу умілістю користуватися табором. Козаки звали табором обоз з воєнними припасами, артилерією та військом, оточений з усіх сторін похідними возами. Табір служив не тільки для забезпечення війська підчас постою, але також як охорона армії у поході, підчас бою і в час облоги.

Коли запорізьке військо виходило у похід, везло із собою воєнні засоби і харчі на возах. Возів було дуже багато, бо майже кожний козак сам віз собі свої запаси. Сучасник

Козацький табір підчас бою під Лоєвом 1649 р. З німецької ґравюри.

Сагайдачного, Старосольський, оповідає про козаків: „Коли їдуть походом у інші краї, то кожний має віз, запряжений одним конем; на них везуть також мосяжні гармати". Подібне каже також семигородець Краус, що бачив козаків Хмельницького у Молдаві: „У козаків такий звичай на війні, що кожний їде верхи на коні і має припряжений малий візок з харчами". Отже козацькі вози були невеликі і легкі, пристособлені до скорого походу по бездорожніх степових просторах.

Підчас походу військо, піше чи кінне, займало середину похідної колони, а таборові вози їхали по обох його боках, впорядковані у довгі лінії, у кількох рядах. Лобода під Білою Церквою в 1596 р. мав табір з п'ятьох рядів возів, Павлюк в 1637 р. ішов табором у шість рядів. Також перед і зад війська забезпечували возами, там приміщували також гармати.

Коли ворог починав наступ на військо, табір затримувався і піхота з-поза возів починала обстрілювати його з рушниць, а також відзивалися гармати. Чи треба було іти вперед, чи уступати, військо під охороною табору, за кількома рядами возів, було добре забезпечене від наступу. В 1628 р. під заслоною табору запорожці перейшли були цілий Крим, від Перекопу до Бахчисараю, хоч татари їх сильно обстрілювали. Під Дрижиполем 1655 р. козаки кілька днів з-поза табору відбивалися від польських військ, — „а табір мали такий міцний і вогнистий, як який Мальборґ" (Марієнбурґ, славна пруська фортеця).

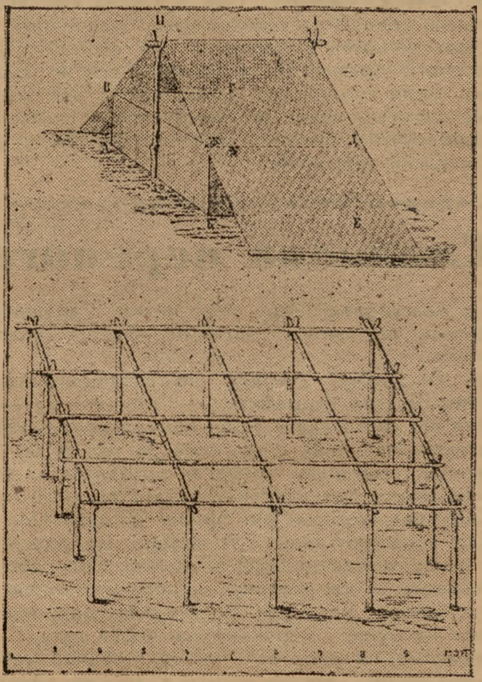

Вид запорізького табору.

Ворог намагався все в якомусь місці табір „розірвати" і крізь вибиту діру вдертися до середини, між саме військо. Щоб утримати в порядку лінію табору, козаки прив'язували віз до воза, хоч воно не було легко і вигідно. А коли ворог табір „розірвав", або „урвав" його частину, намагалися наново лінію возів „замкнути". Нераз мусіли залишити частину возів, а то й людей, щоб табір наново „справити", впорядкувати.

Нераз треба було спинитися на якомусь місці і готовитися до бою. Тоді випрягали коней і пускали їх самопас (запорізькі коні були привчені ходити табунами), а з возів будували кращий оборонний табір. Плян такого табору бував різний. Так напр. в 1625 р. на Цибульнику козацький табір мав вигляд півмісяця; в 1638 р. табір полковника Путивльця був овальний. Табір бував деколи дуже просторий. Під Берестечком в 1651 р. табір Богдана Хмельницького мав по сім верстов (кілометрів) уздовж і впоперек.

В оборонному таборі вози ставили близько один біля одного і зв'язували разом їх колеса. Деколи звертали вози оглоблями до ворога. Так зробив був Путивлець: „вози густо сполучив, оглоблі на подобу списів обернув, щоб і до возів самих приступу не було". Острянин забезпечив табір наїженими рогатинами, списами. До возів насипували землі,

Козацьке шатро і його підбудова. З рисунку Бопляна.

а то й цілком обкопували їх валом, копали ще рови, шанці і всякі засідки. Добути таку земляну фортецю було дуже важко. Під Хотимом в 1621 р. Сагайдачний побудував такий сильний табір, що турки найзавзятішими атаками не змогли його добути. Французький інженер Боплян, що довго проживав на Україні, пише про запорожців: „У чому проявляють найбільше зручности та вмілости, то це битися табором, заслоняючися возами. Можна сказати, що під охороною табору 100 козаків не боїться 1.000 поляків і так само 1.000 татар".

Коли військо мало стояти довший час на одному місці, козаки ставили собі намети або „курені". На старому малюнку Бопляна бачимо вигляд такого шатра (див. образок). Довкола обозу стояли сторожі, або чати, пильнуючи, щоб ворог не підійшов війська несподівано. Коли обоз після довгого постою покидав „обозовище", козаки підпалювали сміття і всякі залишки, щоб залишити по собі чисте місце.

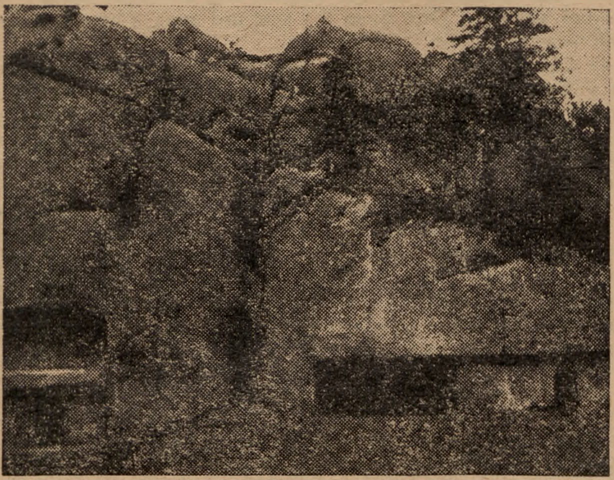
І. К.

Скелі в Бубниці

Серед прегарних місцевин скільського Підкарпаття звертають на себе увагу скельні масиви, що немов виростають серед зелених узгір'їв і звориків. Це скелі в Бубниці. Багато людей оповідає про них, але не всі вони їх бачили. Часто завзяті туристи легковажать собі Бубнище, мовляв, лежить воно серед підгірських верховин. А тимчасом є що оглянути, та й не всі, що оглядають цю закутину, оглядають цілість бубнищанського заповідника.

А ми таки помандруймо на Бубнище. Двома шляхами зайдемо туди: через Синевідсько або Болехів. Виберім перший шлях.

Поїзд мчить зі Львова на південь. Мигтять зелені поля, утікають перед нами села, під'їздимо біля містечка Миколаїв, переїздимо все понурий Дністер, а в погідну днину ма-

йоріють уже на південному обрію верхи Карпат. Їх пізнати щораз виразніше, а вже за Стриєм видко на обрію цілі масиви гірських ланцюгів, а над ними хребти найбільшої в Скільщині гори Парашки. Від міста Стрия це рівнини, поїзд держиться битого шляху й ріки Стрия. Гори більшають, а за селом Стинавою видні підгірські хребти, як на долоні.

Поїзд задержався у Нижньому Синевідську. Тут висідаємо, ще майже два кілометри йдемо понад ріку, що підмиває лівий берег, досить уже стрімкий. В одному місці, де обидва береги плоскі, переїздимо поромом і виходимо в сільце Тишівницю. Воно лежить над річкою тієї ж назви, що пробила собі вузьку долину серед невисоких хребтів. Понад річку йде шлях, спершу долиною, опісля підноситься на верховину і заведе до села Поляниці над Сукелем. Та краще підійти з Тишівниці на невисоку хребтовину з верхами Грабник (662), Погорілець (682), Три Кіпці (746). Як тільки підійдемо на перше узгір'я, зрадіє наше око й серце, а легені дихатимуть уже кращим повітрям. Звідси простягається широкий виднокруг. Праворуч підносяться верхи. Близько бачимо верх Ключ, де в 1915 році УСС-и поклали свої голови в боях за рідну землю. Далі шукаємо Зеленяна над Гребеновом, за нами верхів Парашки.

Ліворуч спадає зелена горбовина, а далі просторі рівнини, перетяті срібною стрічкою Стрия, що тут і там творить рукави серед широких, подекуди на кілометр, рінистих піль. Ген-ген на обрію ледве видніє у млі місто Стрий.

Але шлях підноситься вгору, зелена горбовина губиться у гущі невеликих вільх і грабників, а далі веде в листяні і шпилькові ліси. На невисокому верху Три Кіпці вже другий, тепер трохи довший, відпочинок. Звідси звертає значкована стежка з південно-східного напряму в південний — у щораз густіші бори. Тут і доводиться шукати значкованої дороги. За два кілометри мандрів біля хреста перехрещуються стежки. Завертаємо вліво і незабаром показуються хати села Бубнища. Тут місцеві селяни привітно здоровкаються з нами і питають, чи йдемо на „шкали", та справляють на добру дорогу. Доріжка веде праворуч у ліс. Ще не цілі два кілометри лісовою стежкою і перед нашими очима з'являються серед дерев скельні масиви величини дво- і триповерхових кам'яниць. Це скелі Бубнища.

Тут природа поклала зразки мистецтва. Серед лісної смерекової гущі підносяться величезні кам'яні брили з твердого пісковика, не покриті ніякою рослинністю. Лиш де-не-де в невеликих заглибинах ростуть мохи й обрісники та миршаві деревинки. Оті скельні масиви розсілися збитою групою й утворили природну твердиню, немов замок. Перед головною брилою невелика площа, немов замкове подвір'я, огороджена ориннням. Тут звичайно задержуються мандрівники й подивляють диво природи. Великі кам'яні брили немов збилися в одну масу, та не злилися в одне. Тому є між брилами щілини, заломи, врізи. Безнастанно жолобить їх сила води, сонця й повітря. Тут під впливом атмосферичних змін скеля вітріє, крушиться, витворює ґрунт, на якім засіваються мохи, обрісники, зела, а то й невеличкі деревця.

Внизу, при самій землі, людська рука викувала перед віками комори — одну більшу, дві менші. Перша досить простора. Перекази оповідають, що була тут колись поганська святиня. Чи це певне, трудно знати. Та певніше те, що тут був скельний манастир, чи, скоріш, чернечі келії, подібно як і в недалекому Розгірчі. Там таки сліди манастирка з церковцею й келіями, а тут тільки келії. Ще перед ста роками заходив сюди друг Маркіяна Шашкевича, член „Руської Трійці", Яків Головацький, бо чув перекази про поганську святиню. Та правди не дізнався, тільки ствердив сліди людської праці — комори, які місцеве населення називає теж Довбушевими. Ніби мав тут перебувати славний опришок Довбуш підчас своєї мандрівки на Болехів. Навіть показують криницю Довбуша. Це вище, серед масиву скель, викута квадратова яма, розмірами одного квадратного метра та завглибшки $1^1/_2$—2 метрів. І тут мусіла працювати людина довго і витривало, поки вирізала вглиб таку правильну яму.

Від цієї криниці ведуть східці вгору на вершки масиву, округлі, гладкі, непорослі. Нелегко туди видряпатися, ще важче злазити. Не один молодий мандрівник наїсться страху при такій виправі, але й опісля має внутрішнє задоволення з такого осягу. Та не один і натерпівся за свою очайдушність. Є й один недоступний вершок. А таки перед кільканадцяти роками завісили на ньому пластуни наш національний прапор.

Та це ще не все, що звичайно оглядають мандрівники. Недалеко головного масиву підносяться серед дерев величезні кам'яні брили, що клоняться спадистими стінами заввишки в два поверхи. Між ними розколини, якими може пролізти невелика, тендітна людина. Але небезпечно залазити задалеко, — годі там поворухнутися. Ці похилі плити тягнуться в ліс. І доводиться обходити їх з чверть години. Тут справжня первісність природи. Кам'яні зломи розсілись поміж деревами. Деякі стоять високими баштами та вигляда-

У степах Панталихи

(З подорожнього бльокнота).

17. липня.

СЛІДАМИ УСС.

„Ось і вона, історична Студинка", — вказує Борис рукою на потік, що, гріючись у липневій спеці, майже непомітно котить каламутну воду, щоб десь за кілька кілометрів злучитись із Стрипою... Я бачу ледве помітну риску розчарування на Юрковому обличчі, байдужий жест руки, але нічого не кажу... Я знаю, Юрко невдоволений. І не дивниця! Він один був проти нашої мандрівки в степ, йому всміхалась чудова Чорногора, рвучкий кришталевий Прут, а тут — розчарування, якась гнила, що пахне коноплями, Студинка. Але я мовчу. Не хочу псувати пояснень Бори.

„Сьогодні Студинка майже суха, безводна, але коли б ви побачили її на весні... Ціла сіножать, що перед вами, творить розбурхане плесо, так що хоч і човен давай. А шумить!?... До речі! Ви знаєте ту сентиментальну пісеньку: „Ой шумить, шумить..."? Та якби спитати навіть і вас, хто написав її, де, серед яких обставин, то не знаю, чи ви могли б правильно відповісти... Отже знайте: пісня „Ой шумить, шумить..." зродилась весною 1916 р. якраз отут, у близькій Тудинці (автор Р. Купчинський). Тут повстала чудова „Маєва нічка" (Лев Лепкий), а слова бадьорого стрілецького маршу „Гей видно село" (Лев Лепкий) можна ще й нині віднести до біленьких хат та тополь Богатковець або Беневи.

Весна 1916 р. застала Кіш УСС над Стрипою. Наші частини з геройською саможертвою боронили відтинок Соснів-Бурканів. За бій з московською кіннотою під Брикулею (3. IX. 1915) і оборону Семиковець (7—17. XI. 1915) діждалися УСС признання від верховного командування і піднесення до самостійної військової частини. Розуміється, що подвиги ці коштували жертв; свідками їх залишилися пісня „Ой, впав стрілець" (сл. і муз. Гайворонського) і братня стрілецька могила при шляху до Семиковець. Друга така могила була в Вівсі. Кожних Зелених Свят стягає стрілецька могила десятки тисяч паломників з цілої Тернопільщини".

Ми беремо колеса і котимо польовою доріжкою до шляху. Пам'ять ворушиться, згадуються подвиги УСС і гнилевода Студинка стає ближчою. Це видно навіть з Юркового обличчя. Воно вже прояснилося, хоч і далі поважне. Він, мабуть, згадує Ключ і Маківку, що на ній побував минулого року, і той стрілецький шлях із Карпат по Стрипу... Та рука, що ще перед кількома хвилинами байдужим махом виявляла незадоволення, тепер показує цікаве явище. Серед спілих хлібів — тягнеться стрічкою червона стежка. Це розцвілі польові маки — символ крови і любови. Мимохіть згадується нове народне повір'я, що де полилась стрілецька кров, там виросли маки. Червоні, як кров, що пролита за рідний край... З того часу минуло 25 літ. Залишилися могили і пісня стрілецька. (Автори, члени „Пресової Кватири", мабуть не припускали, що їх сентиментальні пісні увійдуть в народну скарбницю). Могили зродять нових героїв, а пісня натхне їх до нових діл... „Вернуться ще тії Стрільці Січовії, задрижить..."

Буря на степу.

Про Панталиху знав я дещо з лекцій географії, що там заховалися ще рештки степової рослинности та краєвиду. До того ще долучався образ Юлія Коссака п. н. „Панталиха", де на трав'янистому тлі аж кишіло від степової птиці і домашньої худоби... Оце було б і все, що знав я про цей шмат землі між Стрипою і Серетом.

Із Семиковець ми виїхали перед вечором. Сонце зайшло нам у Богатківцях. Від нашої мети ділило нас ледве 10 км, тому пустилися ми далі. По дорозі стрінули ще дядька, що їхав драбинястим возом до Заздрости[1]. Ми розговорилися з ним; а цигарка завершила наше знайомство до того ступеня, що він забрав нас трьох ураз з колесами на віз. Правда, наші м'язи після 150-кілометрової цілоденної їзди могли ще „зробити" 10 км, але в погоні за враженнями пішли ми на цей незвичайний „трік" і всі три враз з колесами примістилися на возі. Тимчасом запала глуха ніч. Бора сів враз з дядьком на переді; він розговорився „надобре", спростовував його погляди на політику тощо. А я... простягнувшись, як довгий, на свіжому сіні, потонув у мріях.

Яке враження зробив на мене степ?

Степ, що в XX. ст. можливий хіба на незаселених пустарях Азії, Америки та Австралії... Бо в Галичині давно шумлять на місці поетичної тирси золотоколосі лани пшениці, сріблисте жито та медодайна гречка.

А проте, мене степ манить; я степовик, син отих степів. Степ виховував моїх предків, заколисував їхні буйні голови до сну, співав пісень про славу козацьку, про силу варягів.

А нині? Остались тільки рештки багнистого степу... Як старці, що от-от підуть у могилу за своїми синами-козаками.

Степ — не для людей XX. ст., степ — не для гречкосіїв, а для кочовиків!

Тимчасом зійшов місяць. На сході почало блискати та гриміти. „Буде дощ", — каже дядько. Десь далі від дороги скликаються перепілки, скиглять чайки та передражнюються деркачі... Бо лиш вони остались вірні степові. Дрохви давно вигинули або вивтікали перед плугом гречкосія на схід, а чорногузи поховалися до своїх гнізд на хатах Заздрости та Панталихи. Колись не так виглядав степ. Всюди було повно озер, шуварів, степового зілля. Залізти в середину степу було неможливо. І степ беріг свою таємницю, таємницю існування свого. Та люди відкрили її,прокопали рови в усіх напрямках. І висох степ... Лиш на тих місцях, де були озера, залишились сіножаті. І нинішньої ночі чарівно на степу, гарно, але заразом чогось жалко. Хотілось би заспівати лебедину пісню, заграти останнє „requiem".

Вкінці приїхали до Заздрости. Дядько просить нас у хату, але ми рішаємо спати в стодолі. Затягаємо колеса і лягаємо у запашне сіно. Призвичаївшись трохи до темноти, завважуємо у стрісі щілини, а то й цілі діри. Шум шувару, що ріс за стодолою, блискавки та громи не дали нам заснути. Раптом зірвалась буря, попереджена сильним вітром. Стодола тріщала в кроквах, дерева гнулись додолу, а трава обіймала кормительку-землю.Блискавки ставали щораз ясніші. На мить ставало в стодолі ясно, як удень, погасало і знову ясніло. Буря вже була над головою.

„Рах-трах-трах" — вдарив десь зовсім близько грім. А вслід за тим зашуміла злива. Відрухово пальці рук стискали клапті сіна і не встигли ще розігнутися, як вдарили нові громи. Світило щосекунди. А дощ лив, нагальний, сильний, як і громи. Ми зараз відчули його на власній шкірі. В драньтивій стодолі чулись ми, як ті цигани з приповідки, що скрилися перед дощем під борону. А стихія лютувала. Як довго це тривало, не знаю... Пригадую тільки, Юрко та Бора по якомусь часі почали хропти і я, мабуть заразившись від них, і сам пішов у обійми Морфея.

---

[1] Заздрість — село в зах. частині Теребовельського повіту, з рештками степової фльори (степ Пантелиха). Рідне село єп. Йосифа Сліпого.

ють понад вершки дерев, немов самотні чуйні сторожі тієї гарної гірської закутини. А інші поховалися поміж деревами й гущавиною кущів і не пропускають цікавого мандрівника. Та він упертий. Мусить усе побачити й переконатися, що найкращим мистцем є таки природа.

Серед скель Бубнища треба посидіти й кілька годин, налюбуватися красою природи, наслухатися таємничого шуму дерев і почути від місцевих людей оповідань-переказів про поганські часи, татарські напади, про ченців, що шукали тут спокійного місця для праці й молитви, для спасення душі та про назву місцевости від скельних форм бубна. Наша думка лине в минулі століття, шукає слідів первісної культури.

Але не можна сидіти до пізнього присмерку. Скоро спаде ніч, вогкий холод обійме людину, просвердлить кості. Треба зі скельного подвір'я вийти кругом, поза ліс і скельні вежі, стежкою до доріжки, що заведе до села Поляниці над річкою Сукелем. Тут у селі можна переночувати, послухати гарного читальняного хору та оглянути церкву з електричним освітленням. Таке диво завело село за допомогою надлісництва від млинських турбін, що витворюють електричний струм.

А другого дня ранком розглянутися по селі й дорогою понад Сукіль помандрувати в напрямі села Тисова та містечка Болехова. По дорозі побачите невисокий та широкий водопад тієї річки, що каскадами спадає по кам'яному дні. Коли хто втомився, хай сідає на вузькорейкову залізничку. Нею заїде прямо до болехівських тартаків.

З Болехова можна вже їхати залізницею через курорт Моршин на Стрий або на південь до Долини на Станиславів.

Одначе варто заглянути з Болехова до Гошева на славну Ясну гору з манастирем.

Ле.

З мандрівників — археологи. (18. липня).

Рано, коли ми більш-менш виспалися (капосні мухи не дали!), пішли ми оглянути камінь-моноліт [2].

Цей моноліт сім кроків завдовжки, а півтора завширшки, лежить за парканом костела, звернений гладкою стороною до заходу. Перше, що ми завважали, були два загадкові написи.

„Борисе! Ачей же вже знаєш кілька родів письм і абеток?".. — звертається Юрко і не докінчує питання. По його очах пізнаю, про що йому йдеться.

„Га! (чухається він в потилицю). Два знаки, щось наче сидяче курятко і вилка, навіть не нагадують германських рун...".

„Нічого не порадиш... Ніхто тобі, Борисе, тут не пояснить, не знаю, чи навіть у Львові"... — продовжує Юрко.

Я вдивився в загадкові написи. Прийшло мені на думку, чи це часом не „риси і карби", про які згадує при кінці IX. ст. болгарський чернець Храбр? Та це лиш здогад; може навіть більш правдоподібний, як Кантова-Ляплясова гіпотеза, але все таки — здогад!

Одна частина каменя невигладжена; знак, що була вкопана в землю. Отже камінь був закопаний і виступав яких 2—2,5 м над землею. Що б це могло бути? Граничний стовп? Ні! Навіщо придались границі кочовикам? Визерунок богатотем? Степова „баба", які подибуються в зазбручанських степах? Ні! А може... „Баби" таки трохи подібні до жінок, мають голови, груди... А тут лише напис... Як у кодексі Гамурабі... Але на останньому є більше написів. Вгорі шаман дає закони. Тут нема жадної різьби. Чи це вказувало б на те, що камінь ще старший? Чи люди, що різали на ньому, були менш культурні? А втім, хто його зна. Думки приходять до голови, як телеграми до поштової централі. Та що ж? Чи тут поміг би „Шерльок Голмс"? Хоч як силкується Борис розв'язати таємницю каменя, та безсильний. А камінь залишається з двома написами, окутаний серпанком таємничости.

Дорогою йде селянин. Питаю його, що знає про камінь. Відповідає, що викопали його „перед війною, недалеко тягнули його 18 коней, на великих саньох. Аж шпеціяльно зробили (ніхто не мав таких) і привезли під косцьол. Пани давали за него 100 ринськ". От і все, що він знає. Оповідання не кинуло ні промінчика на таємницю каменя. Борис виймає бльокнот та Юрковим олівцем шкіцує обриси каменя. Може побалакає з археологом д-ром Я. Пастернаком. Юрко, оглянувши колеса та відгадавши Борисові думки, не без іронії сказав: „Колеса готові. Кидай, новітній Шамполіоне заздростянські гієрогліфи і гайда в дорогу... До Струсова...".

Василь Іваненко.

---

[2] Камінь-моноліт викопано випадково 1906 року. На ньому є таємничі знаки, т. зв. „тамга" — ознака власности. Камінь нагадує центрально-азійські моноліти. Слід по кочовиках.

Як це було колись

Як зацвіли каштани і вітер вже пах сіном, тоді ми всі думали тільки про табори.

Пригадуєш, як гомоніло в той час в маленькій домівці на вул. Чарнецького? При кожному столі інше засідання, в кожному кутку обговорювали важливі справи. Дівчата переконували, що вони можуть лише після хлопців таборувати в Прокураві, а хлопці дивувалися, „чого взагалі шукають дівчата на Гуцулії?".

А опісля верталися цілою гурмою додому. Сутінок волікся по опустілих вулицях, а ми маршували, розмовляючи завзято. В нашім ході чути було вже ритм мандрівки, а в нашому сміху радість прийдешніх днів.

Ти, Оришко, старалася здобути (не зважаючи на чар вечора) ще один казан для дівочих таборів, і з питомою жіночою дипломатією вихваляла нові шатра, що їх закупили саме хлопці. А я сотий раз обговорювала з Марійкою склад „булав" і думала над тим, хто куди поїде.

Потім починалася воєнна кампанія дома. Треба було переконати батьків, що мушу неодмінно їхати на два табори.

— „Що їдеш на один табір, розуміємо, але як на другий місяць вакацій також кудись потягнешся, то коли відпочинеш?".

Бачите, табір для старшого покоління був все зв'язаний з поняттям важкої, довгої мандрівки, в якій кожного дня треба зробити X кілометрів.

Мама переконувала, що після двох таборів спаду з ваги на 10 кілограмів і буду надаватися просто до санаторії, а батько стверджував з уряду, що донька вже зовсім відцуралася дому — як табір кращий для неї за вакації з батьками на модному галицькому курорті, де, мовляв, буде миле товариство „молодих людей".

Оришко, ми сиділи на лавочці в парку і я з жалем розказувала тобі про свої домашні турботи, а ти потішала, що якось воно буде.

Справді, якось воно було. Я, однак, поїхала на два табори. По метушні останніх днів перед від'їздом вкінці ранок на головній станції. Крик, гамір, гарячкове перекликування. Вікна вагону повні розсміяних лиць. Табір заповідається прекрасно — їдуть самі старі таборові „лиси". Останні розмови з тими, що остаються.

— „А напишіть скоро, як іде табір — чекаємо на звіти". Їдемо.

Перша ватра на Соколі була дуже святкова. Булавний гурток можна було розпізнати без питання. Всі вони як одна мали руки поліплені живицею. Робили смолоскипи. Висока, чорна ватра, обтикана смеріччям — це праця першого гуртка.

— „На мій наказ табір струнко" — рівний голос командантки.

Оришко, ти хіба не забула, як нам товклися серця, коли ми держали високо в руках смолоскип і крокували на середину площі. А опісля ми запалили нашими головнями ватру. Ми стояли довкруги, задивлені в огонь, а командантка говорила. Її рівний дзвінкий голос відбивався аж десь далеко в лісі, а міцні слова западали глибоко в наші молоді душі.

Чи це тебе, Орисю, боліли так сильно зуби, що не могла в цю дощову ніч відбувати стійки на гуцульському таборі?

Пригадую тільки, як наша „кухонна" в Прокураві зголосилася за тебе. Нас було дуже мало в булаві гуцульського табору, і ми ходили на ватру досить часто.

Коротко — це було під неділю, і наша командантка від кухні, підкотивши довгі штани, попленталася в дощову темінь у своє кухонне царство.

Не знати, чи з великої нудьги, чи, може, щоб зробити таборовичкам несподіванку, постановила вона погодити гарне з корисним і підчас довгих нудних годин стійки спрепарувати помадковий торт.

Одначе думаю я, що її серце сповістило прихід важного гостя, і тому таборовички мали закуштувати помадкового торта.

Вона саме робила рожеву масу, до якої давала для забарвлення все, що мало червону барву від малинового соку до останків борщу з суботнішнього обіду, — як сталося це трагічне. Крик страху, і миска з масою покотилася в болото. Перед кухонною-стійковою стояв у власній особі найгрізніший член комісії КВОММ-у, що прийшов на контролю табору.

Що сталося далі — невідомо. Ми лише до кінця табору посміхалися з нашої куховарки, що грізному членові комісії дуже смакував торт, бо ні одним словом не згадав про неточне виконування обов'язків нічної стійки.

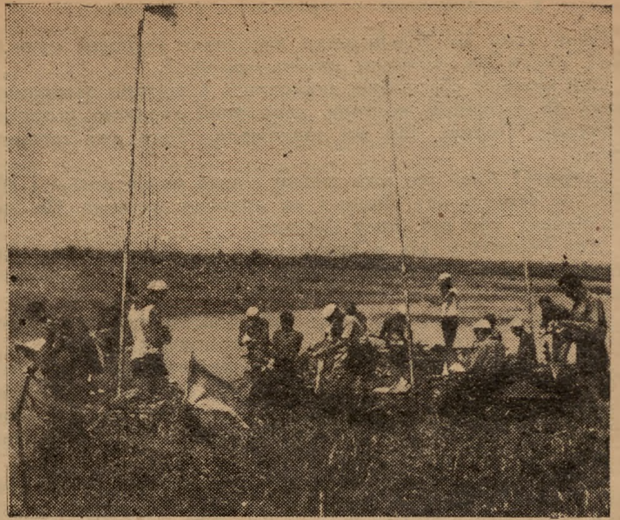
Повагом тюпав коник по білому шляху. Наші сонні постаті колихалися на кожному вибої польської дороги. У повітрі відчувався різкий подих осени.

Ми верталися в місто.

О-Ка.

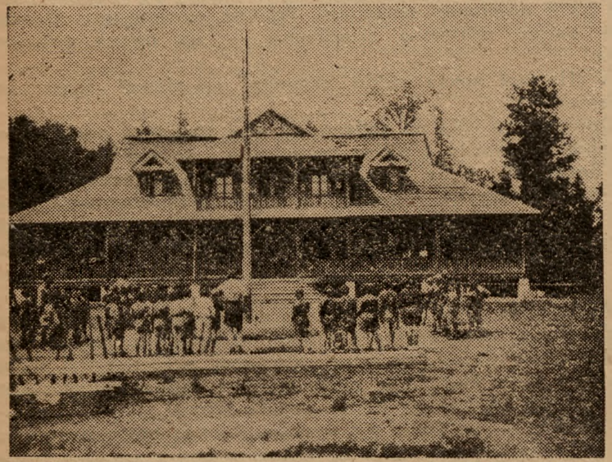

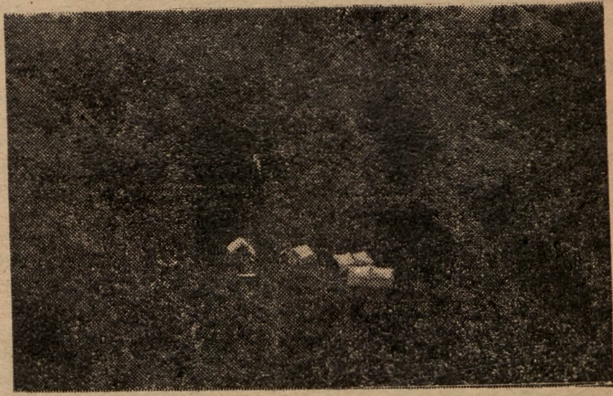

Слідами юнацької епопеї

(до світлин у нашому числі)

Вже понад тридцять літ пишеться ця епопея нашої молоді, все буйними барвами юнацьких поривів, змагань, пригод і переживань... Ще пишеться вона далі, але пройдені шляхи вичаровують спомини. І все гарне, могутнє, цінне з минилого стає поруч з нами у життєвій мандрівці теперішности.

Ось Сокільський Табір — кузня юнацьких душ, школа тугости, ідеї. З ним в одне зв'язане ім'я Івана Чмоли, довголітнього команданта, творця табору. Хто не перебув сокільської школи, не був справжнім пластуном, хто її перебув, зрозумів, пережив — той навсе залишився сильний духом. А там Остодір: юнацьке дошкілля. Там біля щогли виложено з каміння велике „Готовсь!" і там готувались ті найменші до юнацького життя. В Ісакові над Дністром — стояли шатра водного пластового табору. Це ідея куреня „Чорноморців", що про свою фльоту мріяли, про походи на Руське Море. А там — ґуцульський табір у Прокураві б. Космача. Він став, коли Пласту вже не було, але він такий же пластовий, як оці інші — на Соколі, Остодорі чи Ісакові. Змінився таборовий однострій, ось як у цих дівчат на світлині, але залишилась та ж душа.

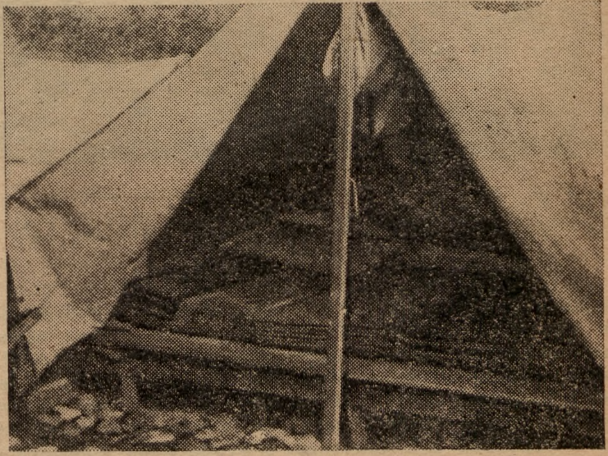
Там — малі кораблі на вітрилах по тихих поліських водах і щогли на широкому плесі Піни біля Пинська: то „Лісові Чорти" — неспокійні духи, понесли своє „Гей-гу, гей-га!" і сміху багато, і романтики своїх чортівських звичаїв у той північний закуток на наших болотах. І то ті ж самі „ЛЧ" таборують на Маківці, споряджують цвинтарище перед щорічними поминками; це вони ж там у примерку здобувають ґорґанський верх...

Усюди літо на цих світлинах. Бо літо був той час, коли йшли прапори на таборові щогли, коли загорялись ватри і юнацькі пісні роздзвонювали по всій нашій землі. І було літо й сонце в душах юнацьких, таке сонце, що його нікому згасити, ніякій бурі не вхолодити. І таке це сонце, що довкруги тьму розганяло і на втомлених, журбою захмарених обличчях усміх родило. Ось і достойний Гість табору, Митрополит Андрей, піддався тому чарові; рік-річно зустрічалась з Ним молодь.

Було сонце в юних серцях — і була повага, що зі свідомости своїх завдань плила. І були в таборах хвилини строгої науки, юнацького здобування знання, поглиблення ідеї, і хвилини гартування тіла у важких вправах, спортових імпрез. Світило сонце, але були й бурі та негоди, ті, що гарту дають духові, — сили м'язам.

Пишеться далі юнацька епопея. І знову, коли літо закличе, ідуть прапори вгору, горять ватри, дзвенять пісні. Сміється сонце в юнацьких душах і водночас велика повага в них; та, що зі свідомости великих завдань пливе. Грядуть нові часи, нові умови життя, нові бурі й негоди. Але все одним духом навіяна, одним сонцем розсміяна — молодь. Чи не така вона тепер, як на цих образках із пройдених шляхів?

С В І Т Л И Н И:

З ліва на право: Митрополит Шептицький на Діточій Оселі, Остодір, Піднесення прапору на Остодорі, Сокіл, Лісові Чорти на Поліссі, Молитва в Прокуряві, [illegible] дощу, На Поліссі, Останній звіт, Л. Ч. на Маківці, Гутірка у Чорноморців, Гуцульський табір, Шатро на „струнко", Л. Ч. в Горґанах.

Під знаком вишитих рукавів

Банально-солодкаве звідомлення в газеті й двомовна оповістка про виставку учнівських праць Ремісничої й Фахової Школи (вул. Миколая, 16) не обіцюють багато, а проте пороги всіх чотирьох виставових заль ви переступаєте зразу... так мило розчаровані. Невже?... Власне кажучи, на шкільній виставці ви й не чекали нічого такого справді гарного...

Тимчасом уже перша заля, присвячена методичному процесові життя і посібникам товарознавства так і вражає речевістю й систематичністю самого підходу й виконання. Праворуч, майже цілу стіну займають великі чіткі графікони, що наочно показують розвиток кравецької форми від брання міри, через моделювання, відзначення і т. д., аж до суконечки, що, готова, пишається в кутку. Тільки одягай! Або викінчення укосів, пришивання ґудзика... А там — стіби, обробка дірки тощо.

В глибині залі приковують зір великі світлини виробу тканин у модерних фабриках Ліцманштадту, зразки тваринних, рослинних і штучних волокон, ілюстраційні таблиці застосування льону, конопель, вовни і т. і. Хіба це нецікаво навіть для хлопців? Саме ім'я педагога, відомої в пластових колах п. Савини Сидорович дає запоруку акуратности й зразковости (співпрацювала тут з нею при монтуванні п. С. Скрентович).

Та чого варте мистецьке оформлення, переконаєтеся щойно в трьох інших залях.

У першій з них, „дитячій", проходите без враження і повз експонати білизнярства, що на столику, і повз оті суконечки, розвішані на стіні, хоч одна з яворівським узором узагалі, може, тут найкраща (все праці І-ого року). Вас полонить щось інше — ота низка імітованих сценок із щоденного життя, розв'язаних так живо, анекдотично.

У кошику приготоване до сушення, певно, свіжо випране вбрання для дітей, бо вгорі, на шнурі, сохне декілька таких штук над шкільним олеандром, чи пак лавровим деревом.

Фот. Яр. Савка.
Фрагмент виставки учнівських праць Ремісничої і Фахової Школи.

А от вони вже на стінному рисунку, накреслені вміло крейдою, під залізком дебелої няні з „давніх добрих часів"... Врешті найщасливіші — діждались: ваблять око глядача дотепно почеплені до безжурних дитячих сильветок, ніби вирізаних з передвоєнного журналу мод. Ота біло-рожева суконечка з полотна, голуба з перкалю, темносиня вовняна спідничка і убранько для хлопчика з узористими блюзочками, і ця з аптечної ґази з друкованим узором і т. ін.

Інвенцію й смак п. М. Морачевської, що з дружньою допомогою товаришок (пп. М. Баришева, І. Зарицька, С. Козій, Н. Сенів), вклала стільки безкорисливого труду в оформлення виставки, подивляєте наново в двох інших залях.

Чергова — найцікавіша і найближча українському серцю, вона бо вводить у життя гасло „за український стиль наших буднів", що про нього в нас тепер так багато говорять і часом пишуть.

Роздивляєтесь по стінах і столиках і любуєтесь. Серветки, подушки, скатерть (трохи переладована), блюзки, дитяча суконька з розкішно вишитого рукава сорочки — все говорить до вас рідною кольористою мовою народних узорів: яворівських, городенських, гуцульських, буковинських... А все таки вертаєтесь до центральної стіни, де на шістьох однакових жіночих сильветках стінного рисунку, схоплених ритмічно, декоративно — кожна з квіткою в руках, — шість різних полотенних суконь просто чарує. Це найкращі експонати — козир виставки. І котрій тут признати першість? Чи цій сірій з червоним поліським узором на комірці, коротких рукавчиках, паску і спідничці, з тим своєрідним червоним узором меланхолійного Полісся? Чи білій з гаптованого рукава русівської сорочки, з ясночервоним паском, що так і пахне Стефаниковим селом і сонцем? А чи може трохи ексцентричному комплетові з равської верети у вишневі соковиті паски?

Ще остання заля, ще один крок вперед — праці фахової Школи і 3-го року Ремісничої. З непослабленим зацікавленням дивитесь на сукні, комплети (отой костюм на манекені трохи нервує!), капелюшки, торбинки, рукавички, капці, всякі жіночі витребеньки (роботи здебільшого окремих курсів), і знову спинюєте зір на жіночих сильветках, нарисованих цим разом з такою фантазією, кожна інакше, в залежності від типу туалети. Адже ця спортовка з широко, по-хлоп'ячому, розставленими ногами, задертим профілем, ще й в окулярах від сонця, мусить мати полотенну сукню з яскравочервоною вкладкою у викрої, дарма що це робота 2-го року і її місце в попередній залі. А ця тендітна дама хіба не вродилася під кольоровою крейдкою для тієї чорної вечірньої туалети з приморщеним стаником і для кокетливого вуалю на легких обрисах чепурного капелюшка?

Навіть квіти в глиняних глечиках допасовані тут до загального тону кожної окремої залі. Напр., оті незабутні жовтогарячі лілеї в зіставленні з сірістю полотна й кольорами вишивки.

По кімнатах вештаються дижурні дівчатка, чорняві-біляві, сюди й туди, сюди й туди... Перевага з них — діти села й передмістя. Ще недавно вони були в своєму гнізді, а тепер може вперше опинилися в місті. І от спадає вам на гадку, що саме на оцьому дрібному відтинку праці ви стаєте свідками великої події, великого нового процесу розшарування нашої суспільности — оце на ваших очах нові сили проникають у місто, акліматизуються. Але якщо йде бій за українське обличчя наших міст, таке розшарування конечне. Важно тільки, щоб діти села, покинувши свої рідні гнізда, не цурались тепер, як, бувало колись, в наймах, мови своїх батьків, своїх вишитих рукавів. Важно, щоб росли нові свідомі кадри фахівців, вихованих в атмосфері української культури. Сьогорічна виставка Ремісничої і Фахової Школи, зорганізована під проводом п. дир. М. Янович, ніби „іспит зрілости" — багато говорить про те, що вже для цього зроблено, і багато теж каже сподіватися на майбутнє.

А. С.

ЩО ОПОВІДАЄ ПРИРОДНИК З ЧОРНОГОРИ.

Чи знаєте?..

Що в горах погода і далі дощева, — теплих-сонячних днів дуже мало, всього 7 днів погоди. За місяць червень 1943 р., за обчисленнями метеорологічної станції в Ворохті, на 1 $м^2$ землі припадало знову 92,1 л. дощу — а найбільше дощу було 25. VI. 1943 р.: за 1 добу випало дощу майже 16 л. на 1 $м^2$ землі...

Що через погану погоду і зниження температури розвиток у природі знову припинився. Картоплю, яку тут гуцули називають „ріпою", щойно підгортають, а деякі перший раз „збивають", тобто зрушують землю навколо молоденьких стебел картоплі. Квіту ще нема...

Що в горах, напр. на Говерлі (2058 м.) часто можна спостерігати цікаве явище: ось ми вище хмар — бачимо ясне сонце... та прислухуємося, як у долині б'ють громи, шаліє буря-злива, а ми сухі вигріваємося на сонці... або бачимо, як хмари перекочуються через високі хребти і котяться стрімголов у долину, наче сніголім... або знаходимося в хмарах, стоячи на хребті високої гори...

Що полонини, на яких влітку вівчарі випасають отари овець, це гірські пасовиська, що находяться вище границі чатинних (хвойних) лісів (смерека, ялиця, косодеревина - джереп). Ці полонини наче степ широкі, вкриті запахущим зіллям-травою та квітами, що наче килимом застелені; — по них свобідно гуляють з дзвіночками вівці, а вівчарик свою тугу розганяє сопілкою — веселими звуками „гуцулки", що її голос далеко по склонах гір лунає...

Коли виберетеся колись у гори, а будете в Ворохті, не забудьте оглянути одну цікаву хату, що пам'ятає панування і відвідини Довбуша... у ґаздів можна бачити багато цікавих речей, як дерев'яний плуг, борони, віз, те все збите кілками — не коване залізом. А в хаті є піч кахлева з цікавими малюнками, що має вже більше як 100 літ! А будинки і забудовання, що виглядають наче твердиня, ще з-перед 250 літ! Усе те дуже добре збережене, наче пару літ тому збудоване...

Ваш нанашко з Ворохти.

У школі краси

Молодь Мистецько-промислової фахової школи у Львові показала на закінчення шкільного року свої кращі праці на окремій виставі.

Коли ми відвідали її, кипіла ще праця над викінченням. Уже стояли й висіли по стінах експонати, але критичний погляд вчителів примушував не одне ще змінити, поправити. Наймолодші, ці з підготовчого відділу, ще розложили на підлозі великі аркуші паперу, примірюють і витинають тло для своїх витинанок, там ще самі вирізують рамки, молоді різьбарі переставляють різьби краще до світла, бо гра тіней на різьбі — теж важна річ; два з кляси графіки відбивають ще раз на важкій друкарській прасі свої двокольорові ліно-рити: і це не легка річ відбити так, щоб кожна риска, вирізана в дереві чи лінолеумі, вийшла чітко на відбитці, а опісля ще друга барва попала з другої різаної кліші точно на своє місце...

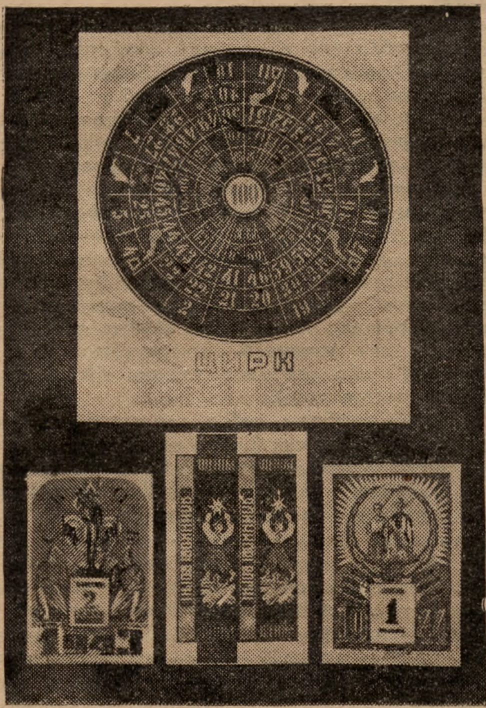
Оглядаємо виставлені праці і все мусимо звертати очі на молодих їх творців, що оце вперше чекають осуду громадянства на свої досягнення. Пізніше, коли покінчать науку і творитимуть самостійно, мистецька вартість їхніх праць буде постійно під оцінкою громади і лише справжні мистецькі твори зможуть встояти і здобути признання. А шлях до цього важкий. Дивимось на молоду громаду учнів, юнок та юнаків, і дивуємося, що оце з-під їхніх рук, із їх здібности та мистецького почування вийшли ці справді добрі речі. І так щиро мушу признатись: я б так не зумів, хоч мені вдвоє стільки літ, що їм!

Та, розуміється, вчителі більш критично і суворо оцінюють твори своїх учнів. Вони суворі в своїх вимогах, бо дороге їм мистецтво і хочуть, щоб воно стояло на висоті. Подають нам свої зауваження. „Оцей добрий у рисунку, відчуває брилу, вміє віддати її форми, але не вміє ще оперувати барвою, вона в нього не лежить ще на рисованому предметі, не зливається з ним, — а в того — навпаки, він відчуває барву, але рисунок у нього слабший... ще багато праці треба буде, щоб у них обох ці недостачі побороти... оцей добре компонує... а оця добре розв'язала завдання запроєктувати графічно товариську гру...". Ми бачимо приховану гордість учителів із досягнень школи, бо це, як у кожній школі, а в мистецькій зокрема, частина й успіху вчителя. А ці вчителі — самі відомі імена, самі справжні мистці.

Оті наймолодші, що після сьомої народної кляси починають науку в підготовчому відділі, ще шукають себе, своїх здібностей в окресленому напрямку; при тому дістають основні відомості з рисунку, малювання, плоских та простірних форм, орнаменту й теорії. Бачимо на виставі, що з цього підготовчого відділу перейде гарний матеріял до вищих кляс.

З циклу „Козак Мамай". Фот. В. Пронь.

Проєкти дитячої гри і календаря.
Фот. В. Пронь.

Довго зупиняємось у малярському відділі. Вже перша його кляса починає виявляти талани. „Мертва природа" — рисунок Стешенка і „мертва природа" — акварелі Валило задержує глядачів при собі. Скородинська, Бартків (олії), Матвіїв (студія голови — рисунок олівцем), Скобало (ескізи коней) — це вже праці, у яких проявляється творчий мистецький нахил і чимале вміння. Імпонує нам теж графічний відділ. На стінах збірки дереворитів та ліноритів, що в трьох групах розв'язували завдання: одна — „Козак Мамай", друга — „Дерев'яні церкви", третя — „Лис Микита". Поруч того графічні розв'язки завдань на товариські гри, обкладинки, етикети і т. п. Ось гарний дереворит церкви, роботи п-ни Онисько, двокольоровий лінорит церкви Волянюка. З молодих, напр., Турецький цікаво уявив собі на дереворіті Лиса Микиту в генеральському мундирі. Як цікаво розв'язала п-на Щепанкевич товариську гру „цирк" або Макогон — проєкт обкладинки календаря...

Скульптурний відділ дав у актах Дзиндри мол., Харова і ін. речі, що свідчать і тут про непересічні талани.

Вже на відхідному перебігаємо залю текстильного відділу, який показує килими, мережива, проєкти взорів текстильних матеріялів тощо. Подивляємо фантазію, смак, мистецькі цінності експонатів; передусім задержались при килимі роботи Новицької і Банаха.

Останні праці при обладнанні покінчились. Учні — мистці тепер самі оглядають те, що самі вони і інші створили. Дивляться критичним оком, оцінюють суворо; вони почувають, що могли б дати ще краще, як те, що є сьогодні. А ми переконані, що вони завтра це справді дадуть. Юст.

Віра Селянська.

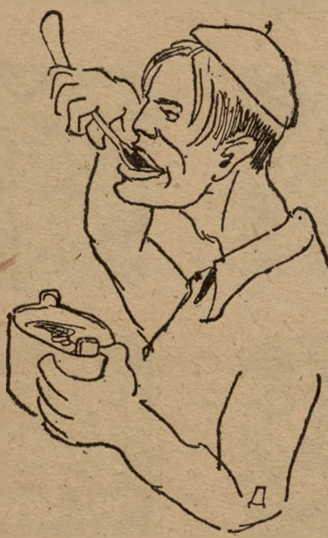
Лію - Чі - Мінг

З країни усмішки ти, наш приятель,
Пригадуєш, як ми утрьох ішли
Весну вітать?! На дубі стукав дятель
І повня золотила нам сліди.

Твої слова у казку одягнулись
І розказали про чарівний край.
Тобі і нам привиділись, причулись —
Нам Україна, а тобі Китай...

Таборове фото

Це зрозуміле, що таборовик, фотографуючи, хоче мати передусім гарний спомин для себе. Він фотографує те, що в таборовому житті чи на мандрівці найбільш притягає його увагу. Недавно я бачив такий аматорський альбом таборових знімків: було їх усіх тридцять два, а в тому вісім — отож четверта частина — знімків таборової кухні, два-три види табору, один знімок таборової ґутірки, один з вправ підхо-

дження, кілька груп таборовиків, раз сам автор з перестрашеною міною та очима широко розкритими, що вдивляються прямо в об'єктив — так і видно, що чекають, коли цокне „автокніпс" — раз той же автор при їдунці; є й таборовий сурмач, що хоч у ефектовній позі, — зложив неприродно уста до трубки і зиркає боком в апарат і т. д. Минуло декілька літ від часу цього табору. Автор знімків нераз мило згадує таборові хвилини, але дарма шукатиме спомину в своєму альбомі. Він бачить лише, що кухня стояла в осередку зацікавлення таборовиків, побачить кілька штучних груп, що тепер йому нічого не скажуть, і себе у позі, яку міг би спокійно прибрати до „автокніпсу" вдома, у Львові.

Так само для інших, що хотіли б побачити на знімках, як плило таборове життя, — не дасть такий альбом багато.

Тому — складаймо інші альбоми; фотографуймо табір і таборове життя, а не „цивілів" в однострої, що живуть цивільним „життям" лише на тлі табору. — І подумаймо про знімки „з історичної перспективи".

Очевидно — людина творить таборове життя, вона мандрує, підходить „ворога" на вправах, грає відбиванку, слухає ґутірки чи навіть куховарить. Хай вона буде об'єктом

знімків, але вона — таборовик, а не конечно той і той, означений і виразно показаний юнак. Вона може бути, напр., „першим пляном" для гарного краєвиду; вона і ззаду може вийти на знімку ефектовно, напр., як сильвета на тлі ватри. Розуміється — це не значить, що треба зовсім відкинути обличчя. Ось ти найшов собі доброго друга в таборі, зробіть собі „автокніпсом" знімок, але смійтеся в об'єктив, а не робіть міни, як у міського фотографа. Або прийде в табір цікавий, достойний ґість: для тебе буде мило, а для історії табору цікаво — зловити його в гурті таборовиків на фільм.

Таборове життя таке зовсім відмінне від домашнього, у сотні його проявах — це найважніший об'єкт таборової світлини. Але полюйте не тільки на „офіціяльні" моменти, як звіт, збірка в повному однострої, обід (обов'язково черга перед кухнею) і т. п. Тисячі дрібних моментів, таких чисто таборових, що ніде не повторюються, а так добре характеризують життя й настрої — дають мотиви цікавих знімків.

Не треба й згадувати про краєвид, який все буде приємним мотивом для фотоаматора. Але не ловіть краєвиду без думки. Постудіюйте його, переживіть його велич, красу чи оригінальність. Тоді й на знімку він вийде „з душею".

А коли табор виходить із своїх границь, коли пізнає країну, людей та їх спосіб життя, то ви з апаратом не дармуйте: ловіть на пластину красу й оригінальність нашої країни та нашого побуту. Це ловлення не лише записує те, що ви бачили, але й примушує, шукаючи на матівці, в дзеркалі, чи то наставляючи остроту — вжитися в образ, краще пізнати його й розуміти. Адже це — наша мета.

І наприкінці: пам'ятайте, що мотив, добрий об'єкт — це лише частина осягу. Треба, щоб об'єкт вийшов на знімку виразно й гарно. Треба вчитися добре фотографувати під технічним оглядом (гострість, добре насвітлення) та естетичним, (композиція). Остаточно — може найважніше, щоб знімок був гарний. Бо фотографувати — теж мистецтво.

Від чотирьох літ — перші

Нарешті ми вже у потязі. І то досить довго. Чотири години добігає. Нарешті гори, нарешті сонце видряпалось із хмар; нарешті їзді кінець, а водночас початок маршу шляхом: Зелемінь, Магура, Яйце Ілемське і далі... Стоп! Далі — побачимо. Спочатку треба це пройти: видряпатись непривичними ногами на Зелемінь (ці наплечники з п'ятьма кг. хліба, чотирма — каші, й іншим добром, що належить до десятиденного харчового комплету), а потім, після першого незвичайно скупого і надзвичайно щиро пересоленого обіду, вареного під лопатою нашим знаменитим греком — Сапелюсом — ноги самі несуть і не думайте, що це хвилеве явище. На другий день (ця перша ніч під шатрами!) на карколомних скельних бездоріжжях за Широкою, над кількадесятметровими прірвами, де чубки найвищих дерев у віддалі 4—5 метрів добре під тобою, — те саме; і те саме в околиці Магури, де свіжі сліди ведмедя пригадують, що найближчі села кілька добрих миль бору звідсіля, де ціле узбіччя, покрите поперевертаними довголітніми смереками, змішаними з глиною та камінням, зберігає таємницю якоїсь страшної стихії, трагедії життя.

Ніч — у сховищі, де недавно задержувались якісь — невідомі люди. Їх обходили ті, що нам жентиці й будзу продали, — здалеку. Але з нами свобідно й радо розговорились. Ми ж від чотирьох літ — перші. І то свої.

Ще долиною в'юнкої Мізунки забезпечений марш на Людвиківку (перший дощ), і пізнаємо гостинність Української Поліції. (При цім генеральна репарація черевиків).

Хоч з погодою непевна ситуація, проте другого дня вирушаємо на Яйце. На всякий випадок передбачлива Зоя заховала одне „на твердо". Обходимось одначе без модних тепер „ерзаців" і „пускаємо" з вершка — „сирки". Поганець шкіриться білими латами снігу, але скоро його непривітний вид заковує „мрич". Фатальний холод дошкулює; починається марш до сховища... якого нема. Майже одночасно зроджується історія, яку можна б затитулувати: „Всіх слухай, а свій розум май", або „як ми зі стежки зійшли на бездоріжжя цокотів" (настає дощ).

Крізь життя — пробоєм, себто продираємось через загін жерепу без жадної стежки („ніщо нам лихо ні пригоди"...).

Чорна розпука (сховище спалене) і чудо праведника Антонія на пустині (колиба на дев'ять осіб, з гостинним чабаном Антоном, що відступає нам її цілу!).

Завтра ще марш до Осмолоди і — засідаємо відпочити на просторій, оскленій веранді надлісничого інж. М. Типова українська гостинність загрожує захитанням наших „стратеґічних" плянів. Але „es geht alles vorüber": бриндзя, „попівська" кава, мед — мають також свій кінець. Ще спільний знімок, на прощання — останній погляд у сторону вродливої, смаглої від ґорґанського сонця доні, панни Галі, і „фінішуємо" на Сокіл.

Тут зустріч з прихильниками моторизації (тобто з тими, що залюбки мандрують автами або залізницею).

Відходять. „А щаслива вам дорогааа...!"

Остаємось самі й гостимо цілий день: купаємось у промінні сонця на добре знайомих скелях, та вміло вминаючи підводні каменюки — прохолоджуємось у селединовій зелені Лімниці.

Спимо в почорнілих пластових куренях, з вікнами позабиваними на глухо дошками. Ніч. Шумить вітер і щось гупає та наче виє у куренях. Північ.

І починаємо останній етап: Пасічна, Висока, Ігровище, — Сивуля — закурена, задимлена. Дощ притишує спрагу, але не гасить запалу, бо 1836 м таки 1836 метрів!

Потім ще „гопка" в лісничівці на Лопушній і відворот на Пороги, Перегінсько, Брошнів, Стрий — **у запорошений Львів.**

— — — — — — — —

Багато у цьому всьому неясного. Якийсь літератор з шляхетним обуренням вибухне: „що за стиль!" Дехто закине, може, що я навіть не потрудився вибагливіше описувати. Але ж бо мандрівка — не для опису, а для мандрування. Так гадаємо ми всі. Тож не роздумуйте багато, пакуйте наплечники і — гайда!

Якби когось спеціяльно зацікавили мої рядки — хай вибереться нашою дорогою. Там у проваллі під Росохатим, на Яйці та на Поганці пізнаєте куди грамотніший опис нашої мандрівки. А варто. **„Вождь".**

Мигцем

— Добридень, пане редакторе.

— Здоров будь, Іване, — редактор, пробуджений з задуми, витягнув сердечно руку до молодого, високого хлопця, що наздігнав його на ходу. — Давно не бачив тебе.

— Ви додому, пане редакторе? Тоді вас проведу, бо мені дорога також у ваші сторони.

— Куди ж так під вечір мандруєш, Іване? Певне, на зустріч з гарною дівчиною.

— Е ні, хіба посередньо, — посміхнувся, — я до товариша на „бібу". Буде також декілька дівчат, от трохи товаришів, маємо „запивати" іспит.

— Чи добре я чую, Іване? Ти і „запивати"?

— Що ж дивного, пане редакторе? Чи тепер не п'ють усі? Тепер такі часи. От я зголосився до СС-ів, піду на фронт, може не повернуся, чому ще тепер не забавитися? Стільки й мого.

— А мені здається, що це вчора я бачу тебе на Соколі, випрямленого на „струнко" — присягаєш бути вірним нашим законам до смерти. А може мені лише здавалося, що якийсь Іван С. був одним з найкращих таборовиків, запаленим прихильником пластової ідеї?

— Але це правда, пане редакторе — сутінок вечора закрив рум'янець, що залив лице Іванові. — Я ж і далі так само думаю. Тільки тоді був молодий, а тепер дивлюся на всі ці справи трохи інакше.

— От і старий мені знайшовся. Певно, 22 роки — це вже дуже поважний вік. У такому віці можна вже спокійно перекреслити молодечі присяги і закони. Певне, цей поважний вік не дозволяє тобі їхати на літній табір цього року. Я, виходило б, молодший за тебе, бо їду за декілька днів до Пасічної на юнацький табір.

— Певно, на команданта. Шкода, під вашу руку я пішов би радо. Але що ж, ви б не дозволили мені курити, щоб не деморалізувати інших, а я вже без цигарки не можу видержати. Так призвичаївся, що годі — якось ніяково Іван і, маючи оправдання, швидко витягнув з кишені махоркового. — Закурите? — автоматично запитав редактора.

— Дякую, Іване, я ще не курю, — з притиском впала відповідь — А, може, скажеш мені, що смакує тобі в тім хмелі, що ним так затягаєшся? Здається мені, що цей твій кашель — то ніяка простуда, а тільки наслідки поганих цигарок. Але ти, розуміється, не признаєш мені рації, бо ти зі своїми 22 роками краще знаєш, що робити.

— Не лайте мене, пане редакторе. Бачите, я сам не знаю, як то сталося, що я почав курити. А тепер уже годі. Ви не потребуєте мені казати, що мої навички шкідливі для здоров'я, я сам це добре знаю.

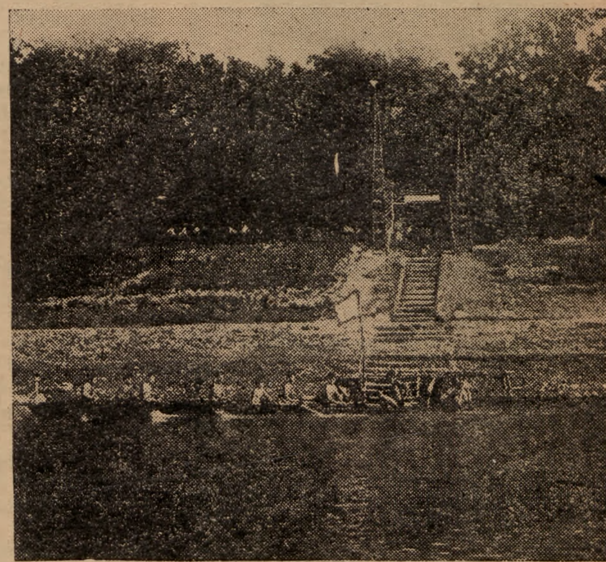
— Мені не йде лише про твоє здоров'я. Але я думаю також, що раз дане слово не слід ламати, що раз дана обітниця мусить остатися святою на все життя. В іншому випадку, чого варті всі фрази, шумні слова, гасла, коли ми в таких дрібницях не вміємо бути вірними нашій ідеї? І мені прикро, що так змінив погляди на ці справи старий, вірний таборовик.

Ішли мовчки і редактор чекав на реакцію з боку молодого товариша. Вкінці Іван, вагаючись, непевно заговорив: — Не можу не признати безсторонньо, що правда по вашім боці. Але що мені тепер робити? Перестати курити, не вихилити ні одної чарки? Чи уявляєте собі, як будуть кепкувати мої товариші? Хіба сказати, що лікар не дозволив.

— Це ніяке оправдання. На жаль, я знаю багато таких „героїв", що не можуть пити й курити внаслідок поганого здоров'я, а тимчасом підкреслюють, що вони, навпаки, не вживають наркотиків лише тому, що вірні пластовій ідеї. А ти ж маєш хіба цивільну відвагу, Іване, правда? І чому не сказати ясно і відверто товаришам, що ти перестав курити і пити, бо просто хочеш доказати, що ти сильніший від навичок, маєш сильну волю і зумієш себе побороти. А втім, чи так важне, що скажуть товариші? Думаю, що зробиш це передусім для себе. Але чи зробиш?

Саме зупинилися під хатою редактора. Він витягнув руку, а Іван стиснув її міцно. — Попробую, пане команданте! — і випрямивсь на струнко.

А редактор, відмикаючи двері, думав, що саме сьогодні просили його написати в „Дорозі" статтю проти куріння і пиття. О-Ка.

Табір „Чорноморців" в Ісакові.

Богдан Будка.

СВІТАНОК.

Вже дзвонить гимнами світанок,
Вже чути гомін у саду —
Хтось вийшов в сад стрічати ранок —
Снагу стрічати молоду.

Вікно відкрите, чути гомін,
І тихий вітер у листках,
Знов віє в серце любий спомин,
Ясніє неба синій стяг.

Ясніє обрій, серце співне
Накликує: зривайся, линь!
І знов ввижається мандрівник,
І безбережна далечінь.

Михайло Дяченко.

СПІВАЮ ДНЯМ.

Осанна дням, що сталлю дзвонять
І громом гордо рокотять!
Хоч свіжа кров на їх долонях —
Але в крові й вогні життя.

Осанна дням в дзвінких стременах —
Співає юна далечінь.
О, земле будь благословенна —
Задзвонять радісно мечі.

В ПЛАСТІ РОСТЕ НОВИЙ ЛЮД.

(Продовження пресової мандрівки)

З-поміж великого числа співробітників „Молодого Життя“, серед яких довгою низкою статтей і дописів позначили своє ім'я три визначні пластові мужі — Верховний Отаман проф. Северин Левицький (Сірий Лев), творець та ідеолог У. Пл. Уладу проф. др. Ол. Тисовський (Дрот) і другий після Оста-

па Вахнянина подвижник Пласту в Карпатській Україні, проф. Леонід Бачинський (Прижмурене Око), — згадаємо ще таких представників пластового письменства:

Дусько (Лісовий Чорт — Бистроногий Олень), таборовий референт В. П. К. Хай про нього говорять зразки його творчости:

...Загомоніло золотим гомоном по всіх землях України. — Задивуються косарі в лузі — женці в полі, — довго, довго ще стояти будуть, очі перед сонцем рукою прислонивши, а пісня наша ще грімкіше задзвенить.

— А усім, що вернулися зневірені з чотирикутника смерти, нова надія пробудиться!

— Благословити будуть нам шлях сивоголові старці з-під сільських стріх, згорблений працею ремісник в містечку випрямиться — й сина пішле за нами. („До таборів“).

..Бо від могил, бо від хрестів похилених
Не сонце зійде — Слава заблистить!
І ви грімкий почуєте наказ: „Збудіть зі сну
Ви Велетня закутого, зверніть йому Весну,
Нехай воскресне і державу міцно закріпить,
А молодь сталею права його хай сторожить!
Вас ми створили й вам даємо силу й міць свою:
Могучу віру в правду що побідить світло тьму,
Що пронесе мечем-вогнем весняний луч зиму!
Термопіли створили ми, — Платеї ви створіть.
(„Пластуни!“)

Микола Бараболяк, ст. пл. — розвідник.

У своїх оповіданнях торкається головно питання дружби між пластунами й пластунками, гарно змальовує високу вартість взаємного впливу.

... — Так, я знаю, як не хочеться покидати Сокола. Потіштесь надією, що рік-не вік... Але, що це я запускаюся у рефлекції, а тут стільки хотілосьби Вам сказати! Знаєте, Ромку, я певна була, що Ви станете пластуном, а тільки не надіялася цього так скоро.

— Бо не вірили, мабуть, у велику, чудодійну силу любови, Олю!

Нічого не відповіла; лиш обняла люблячe, прихильно зором, стиснула руку і зникла у дверях куреня. („Як причарує Сокіл-гора“).

Є. Ю. Пеленський — співець мандрівництва в поезії і прозі.

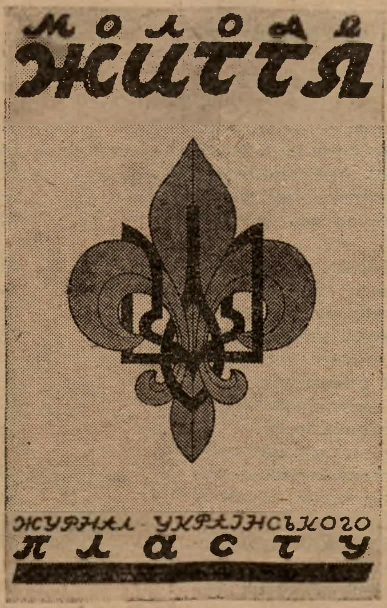
Каскадами ллються пориви юні,
Жагучі бажання ростуть!
І вирвати хочеться в плаї і груні
На сині верхів'я, у путь!
І хочеться впитися видом безмежним,
І з вітром піти в розговір.
І силою вдертись в яри недостежні,
Й на шпилях насталювать зір.
(„З мандрівних пісень“).

Тверезе, здорове світосприймання і хрустальний пластовий ідеалізм промовляє із мініятюри п. з. „Я — пластунка“, якої авторкою є Та, що греблі рве (Марійка Чиж) ...Для когось могла б я бути близьким, щирим, єдиним другом.

Але не метеликом, що тільки мед спивав би.

І не царівною у шовках-самоцвітах, пещеною, в короні, щоб хтось слухав мого щебетання і все мав для мене лиш усміх;

щоб соловій співав мені пісні щоранння;

щоб срібло ночей і злото ранків осяяло красу мою для нього;

щоб він був все лиш тінню моєю, невільником за мене відповідальним;

щоб я жила з його праці-поту.

Ні! Ні, я хочу двигнути тягар, що зветься життям.

І бути в нашій хаті не лиш прикрасою для нього. Я хочу бути рівною знанням, щоб мої стремління він признав своїми.

Щоб ідеї наші мали спільний храм.
І щоб усім його словам могла я вірити немов клятьбі.

Хочу ділити з ним шматок гіркого хліба, і горе, і невдачі, і недолю,

І бути щитом його чести — волі
і усміхом у смутку та журбі
і не в'язати крил його буйних турботами приземними, низькими (та щоб і він не смів оковами своїми вязать моїх).

Не хочу йти за ним ні перед ним. Лиш сміло й свобідно — поруч нього, як друг, як брат, як близький рідний Дух.

А як колись над Рідною Землею світанок блисне — щоб ми вірити могли, що це є діло наших рук.

———

До „Молодого Життя“ дописували принагідно відомі українські поети, як, напр., Марійка Підгірянка, Василь Гренджа-Донський, Уляна Кравченко.

Із статтей „Молодого Життя“ довідуємося багато про розвиток нашого пл. руху. Цікаво згадати про станиславівський пл. гурток 1913—14 рр., який проваднв полк. Дмитро Вітовський. Були теж проби організування Пласту в Східній Україні (Біла Церква ,1918—1919 діло Євгена Слабченка).

Останній листок „М. Ж.“ присвячений урядовим Вістям В. П. Каканди.

Від квітня 1928 р. появляється, як додаток до „М. Ж.“, інструкторський листок У. П. У. „Пластовий Провід“. З початком 1930 р. „М. Ж.“ знову змінює формат. Прикрашує його вінієта Олекси Новаківського і заставки Свят. Гординського та Вол. Ласовського. Редакторами є Ярослав Шав'як, П. Ісаїв, опісля інж. А. Сербин, Є. Коропецький („Л. Ч.“), О. Рудакевич.

Творцем назви „Молоде Життя“ та виконавцем першої укр. пластової емблеми, що появлялась на кожному числі часопису був проф. Мирон Федусевич. Вінієту „М. Ж.“ з 1924 р. (див.: „Дорога“ — травень 1943) нарисував Павло Ковжун. В рр. 1925—29 про мистецьке оформлення дбали: Роберт Лісовський та частинно О. Кульчицька.

В „М. Ж.“ не один раз підкреслювано заслуги великого Добродія Укр. Пласту, Митрополита А. Шептицького, що ставився теж дуже прихильно до пл. преси.

У вересні 1930 р. польська влада розв'язала Пл. Улад З. У. Земель. Закрили й „Молоде Життя“. Та вже з червня 1931 р. воно починає XI рік свого існування, цим разом на еміграції, в Празі, під редакцією Михайла Бажанського. Йде робота старим шляхом, але новими силами.

Юмт.

З ТАБОРОВИХ СПОМИНІВ

Ідемо до Урича

Завтра ідемо до Урича. В таборі радісна метушня. Від вечері до молитви перед сном маємо ½ год. на „власні заняття“. В кімнату, де живе наш рій, вбігає Марійка.

— Знаєте, малі — нам нічого робити. Ходім на східці поспівати. Славка візьме гітару. (Ми не ображуємося назвою „малі“, бо наш рій складається дійсно з найменших; є в нас навіть дев'ятьлітня Рузя).

— Ходім, ходім! — гукаємо всі радісно.

І з гамором висипаємо на подвір'я. Присідаємо на східцях. Славка строїть гітару й по хвилині вже наша пісня радісно летить у гори й вертається, як тихий відгомін, до табору. На небі здивовано моргають зорі, місяць ясним сяйвом освічує табір. А нам так весело, радісно, легко на душі... Завтра мандруємо в гори.

* * *

Ранній ранок. Сонце ще не в силі розігнати мряки, що щільно окутала гори. День заповідається прекрасний. Ми співаємо. „День сміється, шлях мостить-ся, у мандрівку кличе нас“ — лунає ген по лісах і горах. Мряка поволі щезає й перед нами відслонюється гарний вид. З одного боку залізничого шляху видно стрімкі узбіччя гір, покриті зеленими смереками, з другого боку простягаються долини, покриті доспілим збіжжям. З веселою піснею на устах зближаємося до мети нашої прогульки.

Краєвид трохи зміняється. Ліворуч гори, а праворуч розливає свої води Стрий.

Ось зупинка, на якій висідаємо. Свист, і ми всі вже на землі. А залізничка від'їхала. До Урича ще 7 км, а тут треба перебрести ріку. Вже падає наказ: — Струнко! В похідній колоні збірка! Ліворуч! — і всі йдемо до броду. Там скидаємо черевики, перевішуємо їх через плече і входимо в холодну ще воду. Похід розпочинає обозна й іструкторка, кінчає комендантка. Ми переправилися й убралися та весело йдемо далі. Сонце вже сильно припікає, отже робимо постій, і стягаємо теплу одежу. По півторагодинному марші приходимо в село Урич. — Звідси до скель вже цілком недалеко.

За селом гора поросла густим і темним лісом. З-поміж дерев видно шпилі скель, яким природа дала якнайбільше фантастичні форми. Одна з них подібна до статуї жінки з витягненими руками, що немов хоче пригорнути до себе цілий ліс. Стоїмо приковані цим видом. З задуми будять нас голоси сільських хлопців, які цікаво придивляються до нас. Скоро поправляємо наплечники і вже деремося на гору. Так приємно йти! Між деревами холод, а довкруги так мило пахне смерекою. Здолини ці скелі видавалися поважні й понурі, а звідси, навпаки, цілі облиті сонячним світлом і такі веселі, веселі. Коли дивимось на них, стає нам на серці дуже радісно й легко. Забуваємо, що вже незабаром забере нас знову місто, а вільні гори й ліси треба буде проміняти на темні, вузькі вулиці.

Дарка Б.

ДЕЩО З ХРОНІКИ ВІДП. ОСЕЛІ В ЗАЛІЩИКАХ

У нас, у відпочинковій оселі, є чотири гуртки. Перший, і найгрізніший з них — це гурток „Левів“ (назва від звірят, що — цілком правдоподібно — живуть на пустині і мають дуже знуджені міни).

До речі, цей гурток міг би назватися зовсім добре гуртком „когутів“, бо чубиться не тільки між собою, але і іншими дітьми, аж пір'я летить! Навіть більше! Цей гурток не вміє зовсім зберегти повагу тих аристократичних звірят, не вміє навіть боронити свою честь, бо ось нещодавно всі діти були свідками одної сумної події, яка відбулася на спортовій заліщицькій площі, а героєм її була „Ластівка“ (це знову з гуртка дівчаток). І ось дрібна „Ластівка“ набила прилюдно „Лева“, а на знак перемоги поклала ніжку на його плече! Правда, про „Ластівок“ не можна також сказати багато доброго, а найважніше, що вони забувають часто про бистролетність своїх посестер-пташок тої самої назви, бо зачасто спізняються на збірки.

Третій гурток.

— Це „Лисички“. Вони мають у собі дещо з хитрости, бо вміють зручно викрадати „Ластівкам“ простирала і коци, коли ті тріпають їх при застелюванні своїх „гніздечок“, але все ж та хитрість недосконала, бо ось вони пишуть листи, в яких „умирають з голоду“, а рівночасно „змітають“ докладно все з тарілок, ну і цей голод — насправді брехня, бо навіть „Леви“ встають ситі від столів.

Про найменших, „Горобчиків“, тяжко щонебудь сказати. Вони стрибають, як справжні горобчики і часто цвірінькають за голосно, голосно тоді, коли є пообідна тиша і всі „звірятка“ та „пташки“ повинні лежати собі у своїх „норах“ чи „гніздах“.

„Горобчики“ не признають приписаних порядків, смітять і „талапаються“ під краном. Про це вже навіть вони самі „цвірінькають“

„Ми горобчики сіренькі — цір, цір, цір.
До забави все жвавенькі.
До забави й до роботи,
А найбільше вже до псоти — цір, цір, цір.

По обіді треба спати — цір, цір, цір.
Та ми хочем пустувати.
Виливаємо водичку,
Щоб розгнівати сестричку — цір, цір.

„Горобчикам“ не треба дивуватися, бо вони простюхи між пташками і не знають „аристократичних навичок“.

Всі гуртки обов'язково провадять з собою війну. І дивно! „Пташиний“ рід залюбки „воює“ з „чотироногими“ звірятами.

„Ластівки“ нападають на „Левів“, а „Лисички“ бігають за малими „Горобчиками“, що зовсім не хочуть з ніким воювати. Найгірше те, що „Леви“ мають свої „лігва“ на другому поверсі і, користаючи з такого „високого“ становища, дозволяють собі на більше або менше дотепні жарти, що викликують нові війни!

Це було усе про „звірів“ і „пташок“, що покинули на один місяць Львів і перенеслися до дитячої оселі в Заліщиках, щоб тут досхочу купатися в воді і сонці!

М. Кал.

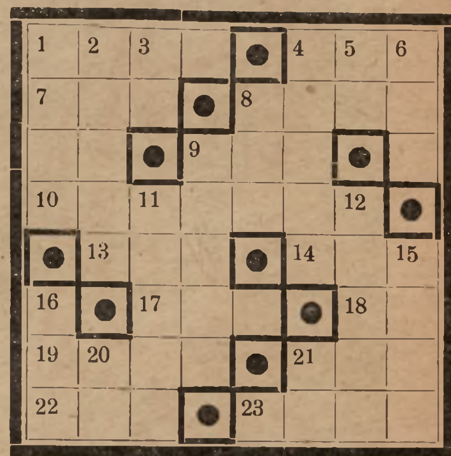
МИКОЛА БОЛКУН

НАРИС

Плачуть хмари срібними сльозами;
Мов примари, виснуть над селом.
Ти, я знаю, знов зійшлась з думками,
Що прийшли крізь спокій напролом.
Ділі святих вогні ще не погасли,
Віджени кошмарства на розвій:
Синя даль нові малює гасла...
Глянь туди і скажеш: „Боже мій!..“

ХРЕСТИКІВКА

Укл. Е. В. К.

Поземно: 1. скарбниця в ст. Римі, 4. один із органів чуття людини, 7. хиба очей, 8. музична вправа, 9. „молися“ по-лат., 10. істор. місто в Україні (часи гетьм. Мазепи), 13. дитяча хвороба, 14. частина театр. п'єси, 17. птах, 18. особовий займенник, 19. альког. напиток, 21. риба, 22. гурт співаків, 23. вага опакування.

Доземно: 1. грецький байкар, 2. головна частина міста, 3. початкова буква азбуки, 4. сіно з других сінокосів, 5. початкові букви прізвища й імена сучасного укр. поета-письменника, 6. похвальна пісня, 8. істор. протяг часу, 9. юнак, давн. молодший член військ. дружини, 11. медик, 12. артист, 15. гребля, 16. славний нім. композитор, 20. гр. буква, 21. торг. скорочення спілки.

Розв'язка з ч. 6.

	Б	А	С		С	О	С	
М	А	Т				Б	І	К
Е	Р	О	С		Д	О	М	А
Ч		М	О	Р	О	З		Т
			К		К			
Б		Л	І	Т	А	К		М
У	Д	І	Л		З	О	Р	Я
К	І	Т				Р	І	Ч
	Д	О	Щ		М	А	К	

Zeitungsdrucksache „DOROHA“, Lemberg, Ahornstr. 15

ВЕСЕЛІ ЗМАГАННЯ

Веселий спорт?

А чому ж би й не влаштувати таких змагань, як напр. б і г н а к о л і н а х? Станьте навколішки, зловіть руками ногу в кістці і гоп! вперед! Хто прийде перший до мети? (Рис. 1).

Д ж о к е й — може зануздати собі коника, що бігти буде на „всіх чотирьох“; сам сяде йому на плечах і підганятиме „коника“ до перемоги (Рис. 2).

Н а т р ь о х н о г а х — але трохи інакше, як звичайно (Рис. 3). Злови товариша правою рукою за праву ногу, а лівою рукою його ліву руку і так бі-

гом і скоком прямуйте до мети. Чим більше пар — тим веселіше.

Г у с е н и ц я — але тільки з назви — це 3—4 товариші, що повзуть на руках і ногах (рис. 4), при чому задні тримають передніх за ноги. Повзати треба у такті, рівно, без перепон. Коли хочете трохи змінити „гусеницю“, тоді ходіть тільки на руках і ногах.

Змагання „с т о н і г“ — викликують не тільки багато веселости, але й вима-

гають вони від „змагунів“ деякої справности.

Учасники кладуться на землю один за одним; передній підпирається руками об землю і кладе ноги на барки того, що

лежить за ним (Рис. 5), цей з черги підпирається теж руками, а ноги дає на барки наступного і т. д., „стонога“ — стає коло стоноги і на даний знак починаються змагання. Чим довша стонога — тим веселіша забава.

„Р и м с ь к і к о л і с н и ц і“ — вимагають уже від учасників деякого тренінґу. Але — це ж звичайна річ у спорті: вправа творить мистця!

До змагань колісниць — потрібно п'ятьох хлопців; два передні обхоплюють один одного за шию, два задні — тримаються руками за бедра передніх, один — візник — їде на плечах задніх і віжками (кусник шнура, що його кінці тримають передні) керує колісницею (рис. 6). Колісниця готова — починаються змагання!

Пояснень до „к а т а п у л ь т и“ (рис. 7), здається, не треба. Найкраще викидати „кулю“ до води. Або уставтеся коло стрибні, посипаної піском, і змагайтеся за першенство катапульт!

Т-ой Сам-енко.

„ДОРОГА“ — ілюстр. журнал. **Появляється** 15-того кожного місяця. **Видає** „Українське В-во“, Краків - Львів, Унґарнштрассе 21. Тел. 233-23. — За редакцію відповідає: **Др. Юрій Старосольський** — П е р е д п л а т а: р і ч н о 8.— зл., п і в р і ч н о 4.— зл. **Поодиноке число 80 ґр.** — ЦІНИ ОГОЛОШЕНЬ: Ціла сторінка 640.— зл., 1/2 сторінки 320.— зл., 1/4 сторінки 160.— зл., 1/8 сторінки 80.— зл. Оголошення в тексті 100% дорожчі. — З друкарні Укр. Акад. Наук у Львові, Постґассе 11. — Ukrainische Monatschrift „DOROHA“ (Der Weg). **Verlag**: Ukrainischer Verlag, Krakau, Zweigstelle Lemberg, Ungarnstrasse 21. — **Druck**: Druckerei Ukr. Akademie der Wissenschaften, Lemberg, Postgasse 11.